

“OTPOR” - ANALIZA SLUČAJEVA

Pokret OTPOR, osnovan je 1998. godine kao studentska organizacija a zatim je prerastao u masovni pokret mladih protiv režima Slobodana Miloševića. Tokom 1999/2000. godine pripadnici MUP Srbije su nezakonito priveli na informativni razgovor preko 2000 članova *OTPOR-a*, u toku kojih su često bili izloženi torturi.

FHP je intervjuisao preko 300 pripadnika *OTPOR-a*, žrtava nezakonitog hapšenja. Izjave 176 pripadnika *OTPOR-a* su pomenute u knjizi FHP-a «Otpor u nadležnosti policije», (izdanje 2000).

U avgustu i septembru 2000 godine, pripadnici MUP-a Srbije su masovno i bez pravnog osnova hapsili članove pokreta *OTPOR*. Policajci su prilazili aktivistima za vreme deljenja propagandnog materijala, lepljenja plakata ili sličnih aktivnosti. Posle legitimisanja, policajci su aktiviste sprovodili uglavnom u lokalne policijske stanice a nekad u stanice većih gradskih centara (slučaj Borisa Negelia). Na informativnim razgovorima koji su sledili, policajci su privedenim aktivistima *OTPOR-a* postavljali pitanja koja su se ticala finansiranja ovog pokreta, njihove lične uloge u njemu i povezanosti sa stranim obavestajnim službama itd. Prema nekim članovima *OTPOR-a*, policajci su primenjivali torturu (slučaj Nebojše Bogdanovića) a gotovo u svakom slučaju policajci su „Otporašima“ upućivali psovke i uvrede. Nakon informativnih razgovora koji su trajali po nekoliko časova, policajci su privedene aktiviste fotografisali, merili im težinu, visinu i uzimali otiske prstiju. U nekoliko slučajeva koje je FHP zabeležio, policija je bez naloga ulazila u domove aktivista *OTPOR-a* i protivpravno oduzimala propagandni materijal. Tokom ova dva meseca, policija je neosnovano hapsila i maloletnike i starije osobe.

Ovakvim postupanjem pripadnika MUP-a Republike Srbije prekršene su brojne međunarodne konvencije iz oblasti zaštite ljudskih prava, koje su ratifikacijom postale deo unutrašnjeg pravnog poretka. Povređene su i brojne ustavne i zakonske norme Republike Srbije.

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, koji je još 1971. godine ratifikovala SFRJ, propisuje:

“Sa svakim licem lišenim slobode postupaće se čovečno i s poštovanjem urođenog dostojanstva ljudske ličnosti.” (član 10 st.1)

“Svaki pojedinac ima pravo na slobodu i na bezbednost svoje ličnosti. Niko ne može biti proizvoljno uhapšen ili pritvoren. Niko ne može biti lišen slobode osim iz razloga i

shodno postupku koji je predviđen zakonom ... Svako ko je nezakonito hapšen ili pritvaran ima pravo na naknadu štete.” (Član 9. stavovi 1. i 5.)

Ustav Savezne Republike Jugoslavije iz 1992. godine:

"Jamči se nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čoveka, njegove privatnosti i ličnih prava.

Jamči se dostojanstvo i sigurnost čoveka". Član 22

"Svako ima pravo na ličnu slobodu.

Niko ne sme biti lišen slobode osim u slučajevima i po postupku koji su utvrđeni saveznim zakonom." Član 23.

Ustav Republike Srbije iz 1988. godine:

“Sloboda čoveka je neprikosnovena.

Niko ne može biti lišen slobode, osim u slučajevima i u postupku koji su utvrđeni zakonom.”

(Član 15)

“Ljudsko dostojanstvo i pravo na privatni život čoveka su nepovredivi.”

(Član 18)

“Jamči se poštovanje ljudske ličnosti i dostojanstva u krivičnom i svakom drugom postupku, u slučaju lišenja, odnosno ograničenja slobode, kao i za vreme izvršenja kazne. Niko ne sme biti podvrgnut mučenju, ponižavajućem kažnjavanju ili postupanju.”

(Član 26 stavovi 1 i 2)

Povelja o ljudskim i manjinskim pravima i slobodama, iz 2003. godine

„Svako ima pravo na ličnu slobodu i bezbednost.

Niko ne može biti lišen slobode nečijom samovoljom. Lišavanje slobode je dozvoljeno samo u slučajevima i na način predviđen zakonom državne zajednice ili zakonima država članica.“

(Član 14 stavovi 1 i 2)

Pripadnici MUP-a Srbije su u svim slučajevima protivpravnog lišavanja slobode kršili i odredbe **Zakona o unutrašnjim poslovima i Zakona o krivičnom postupku.**

„Licu koje narušava javni red i mir i time ugrožava bezbednost drugih građana ili odbranu i bezbednost Republike, Ministarstvo unutrašnjih poslova može ograničiti

kretanje (u daljem tekstu: zadržati lice) ako se uspostavljanje javnog reda i mira i sprečavanje ugrožavanja bezbednosti ili odbrane ne može postići na drugi način.

Pod uslovima iz stava 1. ovog člana zadržati se može i lice radi utvrđivanja identiteta, ako se njegov identitet ne može utvrditi legitimisanjem ili na drugi način.

Zadržavanje može trajati najduže 24 sata.

Ovlašćeno službeno lice Ministarstva unutrašnjih poslova dužno je odmah upoznati zadržano lice o razlozima zadržavanja i njegovim pravima, a o zadržavanju u slučaju iz stava 1. ovog člana bez odlaganja obavestiti porodicu zadržanog lica ukoliko je to moguće.

Za vreme zadržavanja, sa zadržanim licem se može obaviti službeni razgovor samo o okolnostima koje se odnose na razloge iz st. 1. i 2. ovog člana, zbog kojih je zadržavanje određeno.

Lice koje je zadržano bez osnova iz st. 1. i 2. ovog člana ili duže od roka iz stava 3. ovog člana ima pravo na naknadu štete.“ Član 11 Zakona o unutrašnjim poslovima

“Organi unutrašnjih poslova mogu fotografisati lice za koje postoje osnovi sumnje da je i izvršilo krivično delo, a mogu uzimati i otiske njegovih prstiju.“ Član 152. stav 2. Zakona o krivičnom postupku

Odgovornost Republike Srbije za akte pripadnika MUP-a Republike Srbije koji su svojim postupanjem kršili osnovna ljudska prava pripadnika pokreta OTPOR zasniva se na ustavnim i zakonskim odredbama.

“Lice koje je neopravdano osuđeno za krivično delo ili je bez osnova bilo lišeno slobode ima pravo na rehabilitaciju, na naknadu štete iz javnih prihoda, kao i druga prava utvrđena zakonom.” Član 23. stav 4 Ustava Republike Srbije

„Svako ko je bio nezakonito lišen slobode ima pravo na naknadu štete.“ Član 14 stav 8 Povelje o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama

"Svako ima pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete koju mu nezakonitim i nepravilnim radom nanese službeno lice ili državni organ, koji vrši javna ovlašćenja u skladu sa zakonom.

Štetu je dužna da nadoknadi Republika Srbija ili organizacija koja vrši javna ovlašćenja"
Član 25 Ustava Republike Srbije:

„Pravno lice odgovara za štetu koju njegov organ prouzrokuje trećem licu u vršenju ili u vezi sa vršenjem svojih funkcija.“ Član 172. stav 1 Zakona o obligacionim odnosima

U toku 2000. i 2001. godine FHP je u ime 68 članova OTPOR-a podneo 54 tužbe protiv Republike Srbije opštinskim sudovima širom Srbije.

FHP je u tužbama koje je podnosio u ime aktivista OTPOR-a od Republike Srbije zahtevao naknada nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove zbog povreda ugleda, časti i slobode i prava ličnosti. Ukupno 44 parnična postupka su pravosnažno okončana, tako što su tužiocima dosuđeni novčani iznosi na ime naknade nematerijalne štete, za šta je bila odgovorna Republika Srbija zbog nezakonitog postupanja njenih organa, u 9 parničnih postupaka čeka se donošenje odluke (prvostepene odluke po žalbi ili revizijske odluke) a svega 1 postupak je još uvek u toku.

Pravosnažnim presudama tužiocima su na ime naknade štete dosuđivani iznosi od 10 000 do 200 000 dinara, na ime naknade nematerijalne štete. Prosečna visina dosuđenih novčanih iznosa je oko 70 000 dinara.

Fond za humanitarno pravo

